

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

17 september 2013 / rapportnummer 2826-33

1. Hoofdpunten van het MER

In de landelijk Structuurvisie "Wind op Land" is aangegeven dat de provincie Flevoland tenminste 1390 MW aan windenergie moet produceren in 2020. De provincie wil aan deze taakstelling voldoen door 597 bestaande windturbine, met een gezamenlijke opwekkingscapaciteit van 629 MW, in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland te saneren en te vervangen door 300 windturbines met een hogere opwekkingscapaciteit. In totaal zal daardoor circa 750 MW aan energie worden geproduceerd naast de te handhaven parken met een capaciteit van 637 MW. Ten behoeve van de onderbouwing van de besluitvorming over het Regioplan wordt een planMER opgesteld. Het Regioplan heeft de status van een Structuurvisie en zal het ruimtelijk kader bieden voor het uiteindelijke voornemen.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie')¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een onderbouwing van de trechtering naar de alternatieven die in het MER worden onderzocht met specifieke aandacht voor de landschappelijke inpassing.
- De gevolgen van het voornemen/ alternatieven voor:
 - Landschap;
 - Natuur;
 - Leefomgeving (geluid, slagschaduw en externe veiligheid).

De Commissie vindt het tevens belangrijk dat in dit MER uitgangspunten en randvoorwaarden voor latere project-m.e.r.ren voor concrete windparken duidelijk in beeld gebracht worden. Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie Reikwijdte en Detailniveau (verder R&D) welke al uitvoerige informatie bevat. Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de notitie R&D voldoende aan de orde komen.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2. Achtergrond en besluitvorming

2.1 Nut- en noodzaak

Geef in het MER een korte beschrijving van het doel van het project. Geef ook aan in hoeverre het voornemen bijdraagt aan de landelijke, provinciale en gemeentelijke doelstellingen voor duurzame energie en emissiereducties. Schat daarvoor zo goed mogelijk de emissies door energieopwekking uit fossiele brandstoffen die met dit initiatief vermeden worden.² Gebruik ter bepaling van de CO₂-emissiereductie de getallen uit het Protocol Monitoring Duurzame Energie.

2.2 Beleidskader en randvoorwaarden

Het beleidskader is uitgewerkt in de notitie R&D. Neem dit over in het MER en geef tevens in het MER aan welke wet- en regelgeving relevant zijn voor het Regioplan Windenergie en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen.

2.3 Besluitvorming

De informatie uit het MER voor het Regioplan zal worden doorvertaald naar de vervolgbesluitvorming en bijbehorende project-m.e.r.ren. De Commissie adviseert om een helder overzicht te geven van:

- de besluiten die nodig zijn voor de daadwerkelijke realisatie van het voornemen;
- de consequenties voor de vervolgbesluitvorming in de vorm van bijvoorbeeld randvoorwaarden en uitgangspunten.

3. Voorgenomen activiteit, alternatieven en referentie situatie

3.1 Voorgenomen activiteit

Naast het oprichten van nieuwe windturbines behoort ook het saneren van windturbines tot het uiteindelijke voornemen. In de notitie R&D is ook aangegeven dat de milieubeoordeling daarom gebaseerd zal zijn op het saldo effect van het slopen van bestaande turbines en het bouwen van nieuwe turbines. Gezien deze rechtstreekse relatie tussen nieuwe en te saneren windturbines en de bepaling van de milieueffecten adviseert de Commissie om in te gaan op de realiseerbaarheid van het voornemen waaronder de afstemming van sanering en nieuwbouw in de tijd.

² Bij vermeden emissies kan naast CO₂ ook gekeken worden naar vermeden emissies van bijvoorbeeld PM₁₀, NO_x en SO₂.

3.2 Alternatieven

In de notitie R&D is beschreven op welke wijze de alternatieven, welke worden onderzocht in het PlanMER, tot stand zullen komen. Aangegeven is dat voor elk van de zes ontwikkelingsgebied drie deelalternatieven zullen worden ontwikkeld die moeten voldoen aan het Programma van Eisen. Uit deze 18 deelalternatieven zullen alternatieven voor het gehele plangebied worden ontwikkeld die in het planMER nader worden onderzocht. Uit die integrale alternatieven zal vervolgens het voorkeursalternatief worden gedestilleerd dat zal worden vastgelegd in het Regioplan.

In de onderstaande paragrafen geeft de Commissie de belangrijkste aandachtspunten weer die van belang zijn om het trechteringsproces naar de alternatieven en uiteindelijk het voorkeursalternatief (voorgenomen activiteit) helder weer te geven en te onderbouwen vanuit milieuoogpunt.

Uitgangspunten plaatsing windturbines plangebied

De Commissie is van mening dat als eerste de belangrijke uitgangspunten voor de plaatsing van windturbines voor geheel Zuidelijk en Oostelijk Flevoland moeten worden beschreven in het MER, onderbouwd met milieuarargumenten. De volgende punten zijn daarbij van belang:

- Motivering van de keuze voor zes windontwikkelingsgebieden (waarom zes gebieden van deze omvang en de ligging);
- Beschrijving van de visie voor Zuidelijk en Oostelijk Flevoland inclusief de landschappelijke structuur die wordt nagestreefd;
- Onderbouwing van de ontwerpuitgangspunten die in Programma van Eisen staan voor de ontwikkelingsgebieden.

Deelalternatieven per windontwikkelingsgebied

De Commissie adviseert om vervolgens in te gaan op de mogelijke opstellingen in de zes windontwikkelingsgebieden.

- Geef per deelgebied een beknopte (milieu)onderbouwing voor de drie voorgestelde deelalternatieven uit projectplan, zowel voor de nieuwe windturbines als de te saneren turbines.
- Neem in het MER een heldere kaart op van de windontwikkelingsgebieden met een weergave van:
 - bestaande turbines welke niet zullen worden gesaneerd (inclusief vermogen);
 - de te saneren windturbines (inclusief vermogen);
 - de drie deelalternatieven welke voortkomen uit de projectplannen.

Alternatieven MER voor het gehele plangebied

Geef mede aan de hand van het bovenstaande in het MER een beschrijving en onderbouwing van de alternatieven die in het MER worden onderzocht. Het is van belang voor het MER dat de te onderzoeken alternatieven zo onderscheidend mogelijk worden vormgegeven zodat de afwegingen tussen te behalen vermogen (cq energieopbrengst), landschappelijke inpassing, gevolgen voor natuur en leefomgeving voldoende inzichtelijk gemaakt kunnen worden.

Varieer bij de alternatieven ook met de vermogens van de windturbines (3 tot 7,5 MW) en daardoor ook de aantallen van windturbines. Over het algemeen kan met grotere turbines een hogere opbrengst worden gegenereerd dan met kleinere turbines met eenzelfde ruimtebeslag.³ Dat betekent dus een efficiënter ruimtegebruik met grotere turbinevermogens. Ook zijn bij grotere vermogens minder turbines nodig hetgeen gevolgen heeft voor de landschappelijke inpassing.

Aan de basis van de denkrichtingen voor alternatieven ligt het landschap ten grondslag. De Commissie adviseert om bij het ontwerpen van de alternatieven aan te geven welk gezichtspunt (bijvoorbeeld vanaf de weg, water of woonbebouwing) leidend is geweest. Aandachtspunt bij de ontwikkeling van de alternatieven is hoe de structuur van de te handhaven parken gaat passen in de overkoepelende structuur voor Zuidelijk en Oostelijk Flevoland als geheel.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven/ varianten wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds definitief is besloten. Bij de autonome ontwikkeling moet het dus gaan om zekere ontwikkelingen en niet om te verwachten ontwikkelingen. Geef in het MER een overzicht van de activiteiten in de referentie.

De mogelijke uitbreiding van de luchthaven Lelystad is (nog) geen autonome ontwikkeling omdat er nog geen definitief besluit over is genomen. De Commissie adviseert om wel rekening te houden met de wederzijdse beperking van de uitbreiding van het vliegveld en de windturbines zoals in de notitie R&D is aangegeven.

Daarnaast adviseert de Commissie ook rekening te houden met de Rijksstructuurvisie Almere-Amsterdam-Markermeer zoals ook in de ontwerp Structuurvisie "Wind op Land" staat.

³ Zo is het oppervlak binnen de geluidcontouren per opgewekte kWh kleiner bij grotere turbines. Ook het aantal vogelslachtoffers is per kWh over het algemeen lager.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Het MER moet de milieugevolgen van de alternatieven ten opzichte van de referentiesituatie in beeld brengen.

De Commissie adviseert de effecten in absolute zin en – waar mogelijk, zoals bij geluid en natuur – per eenheid van opgewekte energie (kWh) inzichtelijk te maken. Dit is van belang omdat de plaatsingsgebieden en de daaruit te formeren alternatieven niet dezelfde milieueffecten en energieopbrengst zullen hebben.⁴ De effecten moeten in een overzichtstabel worden gepresenteerd en als basis dienen voor de alternatievenvergelijking.

Het detailniveau van de effectbeschrijving dient aan te sluiten bij het te nemen besluit. Het benodigde detailniveau kan per milieuaspect verschillen.

4.2 Energieopbrengst

Beschrijf in het MER wat de totale te verwachten energieopbrengst is van de alternatieven.⁵ Beschouw daarbij de diverse turbinevermogens (3, 5 en 7,5 MW) en relevante ashoogtes apart.

4.3 Natuur

4.3.1 Algemeen

Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied.⁶ Beschrijf de huidige staat en de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Ga daarna in op de ingreep-effectrelatie tussen de alternatieven en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Windturbines kunnen leiden tot verhoogde sterfte onder vogels en vleermuizen ten gevolge van aanvaringen. Daarnaast kan met name bij vogels sprake zijn van barrièrewerking en aantasting van het leefgebied. Laat hierbij zien of de natuurwaarden in de aanleg- of gebruiksfase in het ene gebied gevoeliger zijn dan in het andere.

⁴ Een locatie met meer milieueffecten en meer vermogen kan dan een zelfde score krijgen als een locatie met minder milieueffecten maar ook minder vermogen.

⁵ Omdat windaanbod hierbij een cruciale factor is adviseert de Commissie ook rekening te houden met de locatiespecifieke omstandigheden en niet alleen uit te gaan van het protocol Monitoring Duurzame Energie (MDE).

⁶ Het ligt, gezien het voorliggende besluit, voor de hand een selectie van te beschrijven habitats en soorten te maken.

Beschrijf voor de aanlegfase in het MER op hoofdlijnen het volgende:

- het gebied en tijdsduur waarbinnen de flora en/of fauna beïnvloed kan worden door o.a. de aanleg van (tijdelijke) wegen, grondverzet, geluid/trillingen en licht;
- de aard van de effecten en mogelijke gevolgen;
- relevante mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld uitvoering van aanlegwerkzaamheden in de ecologisch minst kwetsbare periode.

Beschrijf voor de gebruiksfase in het MER op hoofdlijnen het volgende:

- effecten van het windpark o.a. door direct ruimtebeslag en barrièrewerking (op basis van de beschikbare informatie over verstoringsafstanden en uitwijkgedrag);
- onderbouwde indicatie van de ordegrrootte van het te verwachten aantal aanvarings-slachtoffers bij vogels en vleermuizen;
- relevante mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld door bepaalde opstellingen, mijden van bepaalde locaties, stilzetten van de turbines op bepaalde momenten.

Speciale aandacht verdient het verwijderen van de oude turbines. Ga na in hoeverre het verdwijnen van de effecten op natuurwaarden als gevolg van het ontmantelen van oude turbines opweegt tegen de effecten als gevolg van het plaatsen van nieuwe turbines. Voeg daartoe een nieuwe risico- en kanskaart⁷ toe, waarbij aangegeven wordt waar en in welke mate nieuwe turbines kunnen worden toegevoegd zonder dat er per saldo in ecologisch opzicht de huidige aanvarings- en verstoringsrisico's worden bereikt.

4.3.2 Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden (inclusief hierin opgenomen beschermde natuurmonumenten) en de Ecologische hoofdstructuur (EHS).⁸ Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (externe werking). Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Uit het MER en de Passende beoordeling voor de Structuurvisie Wind op Land blijkt dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden door windenergie in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland nog niet is uit te sluiten en dat bij vervolgonderzoek op provinciaal- en/of projectniveau nog een oplossing gevonden moet worden.⁹ De opgave voor de Passende beoordeling voor windenergie in Zuidelijk en Oostelijk Flevoland is daarom om nu wel

⁷ H.A.M. Prinsen, J.C. Hartman, J.D. Buizer, R.R. Smits en L.S.A. Anema. Knelpuntanalyse natuur Windplan Flevoland. Analyse van risico's op het gebied van natuurwetgeving en ecologie. Bureau Waardenburg bv., 2013.

⁸ Let op: naast Natura 2000- en EHS-gebieden zijn er andere beschermde gebieden, zoals beschermde natuurmonumenten (art. 10 Natuurbeschermingswet 1998) en beschermde leefomgevingen (art. 19 Flora- en faunawet). Elk gebied kent zijn eigen beschermingsregime.

⁹ Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of, als aantasting niet valt uit te sluiten, de zogenaamde ADC-toets⁹ met succes wordt doorlopen.

de zekerheid te verkrijgen dat en onder welke voorwaarden het project – al of niet in cumulatie met andere projecten – de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast.¹⁰

Maak aan de hand van globale gegevens over vogelbewegingen (seizoenstrek, foerageertrek, slaaptrek etc.) een afbakening van Natura 2000-gebieden die vanwege instandhoudingsdoelstellingen voor vogels mogelijk worden beïnvloed.¹¹ Geef per Natura 2000-gebied:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de relevante soorten en habitats en geef aan of er sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele populatieomvang van soorten en voor zover mogelijk te verwachten veranderingen daarin aan de hand van meerjarige trends;
- de gevoeligheid en kwetsbaarheid van soorten en populaties voor de aanleg en aanwezigheid van windturbines in de omgeving.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS in de plangebieden de daarvoor geldende ‘wezenlijke kenmerken en waarden’. Onderzoek welke gevolgen het initiatief op deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een ‘nee-tenzij’ regime. Geef aan hoe het ‘nee-tenzij’ regime provinciaal is uitgewerkt en of het voornemen hierin past.¹²

4.3.3 Soorten

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde en welk andere bedreigde, niet door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het studiegebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten.

4.4 Landschap en cultuurhistorie

Analyseer de typerende karakteristieken van het landschap en betrek daarbij de volgende onderwerpen: ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis, identiteit, openheid, horizon, schaal en herkenbaarheid en gaafheid van de ruimtelijke structuren etc. Geef daarbij ook aan in welke mate die voor Nederland uniek zijn.

Breng in het MER de landschappelijke gevolgen van de alternatieven (voor afzonderlijke gebieden en Zuidelijk en Oostelijk Flevoland als geheel) in beeld. Besteed daarbij aandacht aan de visualisaties van de windparken en interferentie met andere windparken. Ga ook in op de effecten op het landschap door sanering van windturbines.

¹⁰ Uit de huidige lijn in de jurisprudentie volgt dat dit het geval is wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel bestaat dat er geen schadelijke gevolgen voor de natuurlijke kenmerken zijn.

¹¹ In of aangrenzend aan het plangebied zijn de Natura 2000-gebieden Oostvaardersplassen, Lepelaarplassen, Markermeer & IJmeer, Veluwerandmeren, Eemmeer & Gooimeer zuidoever, IJsselmeer en Ketelmeer & Vossemeer gelegen. Mogelijk worden ook Zwarte Meer, Arkemheen, Naardermeer en de Veluwe beïnvloed.

¹² Per provincie is een toetsingskader en compensatieregeling EHS vastgesteld, dat in principe past binnen de nationale Nota Ruimte en de Spelregels EHS.

Visualisaties

De nieuwe generatie windturbines heeft een dusdanige maat dat deze turbines van nog grotere afstand zichtbaar zijn in het landschap. Maak daarom:

- een kwantitatieve visualisatie van karakteristieke opstellingen van de alternatieven door middel van een zichtbaarheidsanalyse;¹³
- een kwalitatieve visualisatie van karakteristieke opstellingen van de alternatieven door middel van fotomontages, gezien vanaf het maaiveldniveau en vergezeld van een beschrijving van het beeld en locatie op kaart.

Maak visualisaties gezien vanuit de Flevopolder, vanuit de omliggende wateren en gebieden, en het zicht vanuit de woonbebouwing. Doe dit ook vanuit en op landschappelijk waardevolle gebieden met grote recreatieve waarde. Kies daarbij verschillende gezichtspunten en verschillende afstanden. Formuleer bij elke visualisatie/gezichtspunt de beleving daarvan.

Interferentie

Onderzoek of er sprake is van interferentie met andere windparken in de omgeving of andere hoge elementen (zoals hoogspanningsleidingen). Door de grote hoogte zijn op heldere dagen de turbines van grote afstand zichtbaar. Locaties dienen derhalve in onderlinge samenhang ontworpen en beoordeeld te worden. Beoordeel in ieder geval interferentie met bestaande parken (zoals Sternweg en Zuidlob) en nieuw te realiseren parken (bijvoorbeeld Noordoostpolder).

4.5 Leefomgeving

4.5.1 Hinder

Omdat hinder een onderscheidend aspect kan zijn bij de beoordeling en de invulling van de locaties adviseert de Commissie in het MER niet alleen te toetsen aan de wettelijke normen voor o.a. geluid en slagschaduw, maar ook aandacht te besteden aan de milieubelasting onder de wettelijke normen.¹⁴

Om een betrouwbare indruk van het uiteindelijk op te stellen vermogen en daarbij te verwachten hinder te krijgen adviseert de Commissie om de aspecten geluid en slagschaduw kwantitatief vast te stellen. Presenteer in het MER daarom voor de referentiesituatie en alternatieven, waar relevant:

¹³ Bijvoorbeeld de viewshed methode of een 3D-model.

¹⁴ Zij wijst erop dat naast het daadwerkelijke geluidsniveau ook andere, niet akoestische factoren (waaronder zichtbaarheid van de turbines, zie paragraaf 4.4 van dit advies) kunnen bepalen of en in welke mate mensen (geluid)hinder ondervinden van windturbines.

- de geluidscontouren (L_{den}) rondom de windturbines, bijvoorbeeld in 5dB-klassen, bepaal in ieder geval de ligging van de 47-dB en 42 dB-geluidcontour;¹⁵
- waar relevant, de gecumuleerde geluidbelasting op de omgeving t.g.v. wegverkeer en de windturbines;¹⁶,
- de contouren voor slagschaduw (van alle windturbines gezamenlijk) per locatie;
- de ligging en het aantal woningen en gevoelige bestemmingen in bovengenoemde contouren;
- de (mogelijkheid van) mitigerende maatregelen om aan de wettelijk eisen te voldoen en mogelijkheden om de hinder te beperken (ook buiten de wettelijke normen).

Besteed ook aandacht aan de geluidbelasting ten gevolge van windturbines in de eventuele stiltegebieden.

4.5.2 Externe veiligheid

Stel in grote lijnen per zoeklocatie de risicocontouren vast conform het Handboek risicozonering windturbines (nieuwe versie van 2013) en ga na of er onaanvaardbare risico's ontstaan voor mensen, verkeer, waterkeringen/sluizen en bedrijven. Geef aan welke eventuele inrichtingsbeperkingen ontstaan door de aan te houden afstanden tot (vaar)wegen, dammen, dijken, hoogspanningsleidingen, gasleidingen e.d.

Ga zoals in de notitie R&D ook is aangegeven in op de hoogtebeperkingen rondom het vliegveld Lelystad. Geef aan welke onderlinge beïnvloeding te verwachten is tussen windturbines en de luchthaven zodat duidelijk wordt hoe deze ontwikkelingen van elkaar afhankelijk zijn. Onderzoek tevens de beperkingen voor de radar t.b.v. het vliegverkeer. Houdt daarbij rekening met het nieuwe beleid (inclusief rekenmethode) t.a.v. radarverstoring.¹⁷ Overleg met de betrokken ministeries is raadzaam.

¹⁵ Wanneer alleen afstanden van windturbines tot woningen als criterium worden gehanteerd wordt niet inzichtelijk gemaakt welke geluidbelasting op de omgeving zal ontstaan en hoe veel woningen/gehinderden het betreft. Bovendien kan dan onvoldoende rekening gehouden met cumulatie van geluid (ook met andere geluidbronnen).

¹⁶ Hoewel er geen toetsing van cumulatie van geluid aan wettelijke normen kan plaatsvinden, geeft de literatuur wel indicaties van de geluidkwaliteit bij cumulatieve geluidbelastingen, zoals in het RIVM rapport Milieuaandachtsgebieden in Nederland, rapportnummer. 680300005/2008. Bijlage 4 van de Regeling algemene regels voor inrichtingen milieubeheer (reken- en meetvoorschrift windturbines) geeft rekenregels voor de cumulatie van geluid.

¹⁷ Ook de militaire radar, zoals aangegeven in de regeling d.d. 31 aug 2012 IENM/BSK-2012/30229

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieuinformatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

5.1 Vorm en presentatie

Besteed in dit MER veel aandacht aan:

- de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen en diagrammen;
- goed beeldmateriaal (visualisaties) en recent, goed leesbaar kaartmateriaal:
 - met een duidelijke legenda;
 - waarop alle in het MER gebruikte topografische namen zijn weergegeven;
 - met de verschillende alternatieven en opstellingsvarianten.

Zorg er verder voor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen met duidelijke en expliciete verwijzingen naar die bijlagen vanuit de hoofdtekst;
- een verklarende woorden-, een afkortingen- en een literatuurlijst zijn opgenomen.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Gedeputeerde Staten van de Provincie Flevoland

Bevoegd gezag: Provinciale Staten van de Provincie Flevoland

Besluit: Vaststellen Regioplan (status van Structuurvisie)

Categorie Besluit m.e.r.:

plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D22.2

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in Staatscourant van: 4 september 2013

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 5 september tot en met 2 oktober 2013

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 23 juli 2013

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 17 september 2013

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

dhr. ir. P. van der Boom

dhr. drs. S.R.J. Jansen

mw. drs. J.P. Siedsma (secretaris)

dhr. ing. C.P. Slijpen

dhr. dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

dhr. drs. G. de Zoeten

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies.

Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en detailniveau ten behoeve van het PlanMER Regioplan Windenergie Zuidelijk en Oostelijk Flevoland, ingenieursbureau Oranjewoud, 25 juni 2013;
- Leidraad ruimtelijke kwaliteit windmolens Flevoland, Arcadis, 22 december 2011;
- Scenario's windenergie, Verkenning naar een realistische zoekruimte voor Windenergie, Tauw, 21 februari 2012;
- Knelpuntanalyse natuur Windplan Flevoland, Bureau Waardenburg bv, 2 april 2013
- Concept Programma van Eisen, Gemeenten Lelystad, Almere, Zeewolde, Dronten en de Provincie Flevoland, december 2012.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

**Advies over reikwijdte en detailniveau van het
milieueffectrapport Regioplan Windenergie Zuidelijk en
Oostelijk Flevoland**

ISBN: 978-90-421-3842-1

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

